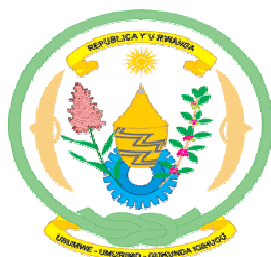

MASARYKOVA UNIVERZITA
Přírodovědecká fakulta
Geografický ústav

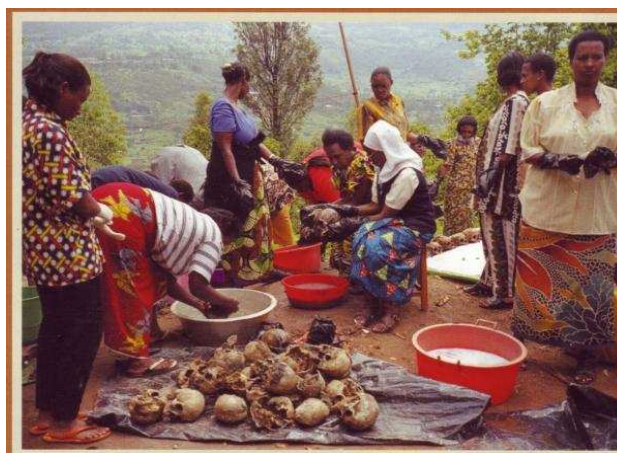
RWANDSKÁ OBČANSKÁ VÁLKA

SEMINÁRNÍ PRÁCE

Politická geografie

Kristýna LYSÁKOVÁ
Lenka PATOČKOVÁ
Dana STRNADOVÁ
Andrea VLČKOVÁ

OSNOVA SEMINÁRNÍ PRÁCE:

1. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ, KTERÉ JE PŘEDMĚTEM SPORU	3
2. PŘÍČINY VZNIKU KONFLIKTU. OKOLNOSTI, KTERÉ VEDLY K VYPUKNUTÍ NÁSILÍ.....	6
2.1 Období do konce 19. století.....	6
2.2 Období kolonizace území a světových válek	6
2.3 Období dekolonizace	6
3. KLÍČOVÉ UDÁLOSTI VE VÝVOJI SPORU OD JEHO VZNIKU DO SOUČASNOSTI (HISTORIE KONFLIKTU)	8
3.1 Občanská válka.....	8
3.2 Genocida.....	8
4. CHARAKTERISTIKA STRAN KONFLIKTU	10
4.1 Národní revoluční hnutí pro rozvoj (MRND).....	10
4.2 Koalice na ochranu republiky (CDR).....	10
4.3 Interahamwe	10
4.4 Impuzamugambi	10
4.5 Rwandská vlastenecká fronta (RPF).....	10
4.6 Ozbrojené síly Rwandy (FAR).....	10
5. SÍLY A UDÁLOSTI MIMO REGION, OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ SPORU (GEOPOLITIKA KONFLIKTU) .	11
5.1 Uganda a vytvoření RPF.....	11
5.2 Ceny kávy	11
5.3 Úloha Francie	12
5.4 Čína a Rusko.....	13
5.5 OSN	13
5.6 Uprchlíci	13
5.7 USA	14
6. PŘEHLED DOSAVADNÍCH STRATEGIÍ ŘEŠENÍ KONFLIKTU (MÍROVÝCH I NÁSILNÝCH) A JEJICH VÝSLEDKY	15
6.1 Mírová jednání po občanské válce (dohoda v Arushe)	15
6.2 Reakce mezinárodního společenství na válku ve Rwandě	15
6.3 OSN a její působení ve Rwandě	15
7. SEZNAM OTÁZEK (SPORNÝCH BODŮ), KTERÉ BRÁNÍ VYŘEŠENÍ SPORU A NÁVRH STRATEGIE VEDOUcí K VYŘEŠENÍ KONFLIKTU	18

1. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ, KTERÉ JE PŘEDMĚTEM SPORU

Rwanda leží ve střední části východní Afriky. Sousedí se státy Burundi, Demokratickou republikou Kongo, Tanzanií a Ugandou. **Samostatnost** získala v roce **1962**, do té doby byla kolonií nejprve Německa a později Belgie. Rwanda je poměrně malým státem, její rozloha je pouze 26 338 km², ale také státem poměrně hustě zalidněným (hustota obyvatel je 343 obyvatel na km², tj. 28 nejvyšší na světě). Ve Randě v srpnu 2008 žilo 10 186 063 obyvatel. Hlavním městem a zároveň největším městem je **Kigali**, v kterém v roce 2005 žilo 851 024 obyvatel. Dalšími velkými městy jsou Gitarama, Butare a Gisenyi. Podle

administrativního členění platného od ledna 2006 je Rwanda rozdělena do pěti provincií: Severní, Východní, Jižní, Západní provincie a samostatná provincie hlavního města Kigali.

Rwanda je prezidentskou republikou. Zákonodárným orgánem je Národní shromáždění, které čítá 94 poslanců (první volby od genocidy r. 1994 se konaly v říjnu 2003). Hlavní politické strany:

- **Rwandan Patriotic Front (RPF)**, založena r. 1979 v kampalském exilu příslušníky menšinového kmene Tutsi. V r. 1990 zahájila ozbrojený boj proti vládě, dominované Hutu, ze kterého vyšla jako vítěz.
- **Mouvement démocratique républicain (MDR)**, založena r. 1959 jako nástupce hnutí, které svrhlo tehdejší tutsijskou monarchii a nastolilo moc většinové skupiny Hutu.

- **Parti liberal**, založena r. 1991, původně pro Hutu, v současnosti převládají protutsijské elementy.
- **Parti social démocrate** - vznikla oddělením části MDR, zaregistrována r. 1991. Základnu tvoří rwandská inteligence.

Hlavním úředním jazykem je **kinyarwandština**, zkráceně se používá též rwandština. Dalšími oficiálními jazyky jsou francouzština (z dob belgické nadvlády) a angličtina. Některé menšiny hovoří svahilštinou.

Pokud se podíváme na rozdělení obyvatel podle náboženského vyznání, tak vidíme, že nejvíce je zde **katolíků (55%)**, poté protestantů (38%), pouze malá část obyvatel se hlásí k muslimům (5%). Svůj vliv na náboženské vyznání jistě měla koloniální minulost země.

Z etnických skupin mají největší převahu **Hutuové (84% obyvatel)**, **Tutsiové (15% obyvatel)** a Twa-Pigmejové (pouze 1% obyvatel). Napětí vzniká mezi Hutui a Tutsi.

Nejvíce obyvatel se řadí k produktivní skupině obyvatel (tj. skupina obyvatel ve věku 15 - 64 let), která tvoří 55,7%, následuje předproduktivní skupina obyvatel (tj. skupina obyvatel ve věku 0 - 14 let), kterou tvoří 41,9% obyvatel. Nejnižší zastoupení tvoří skupina obyvatel v poproduktivním věku (tj. skupina obyvatel starších 65 let), která se na celkovém počtu obyvatel podílí asi 2,4%. V roce 2008 **střední délka života** dosahovala **49,76 let**, pro muže 48,56 let, pro ženy 51 let. Rwanda má poměrně vysokou **míru porodnosti 26,63 ‰** (v roce 2006). Odhad pro rok 2008 byl, že na jednu ženu připadne 5,31 dětí. Velký problém představuje pro tuto zemi rozšíření **AIDS/HIV**, udává se, že je touto nemocí nakaženo až 11% obyvatel.

Vinou občanské války se téměř celá ekonomika země zhroutila. Díky tomu se Rwanda řadí mezi nejchudší africké státy. Od r. 1994, kdy došlo k pádu o 40 %, vykazovala ekonomika dlouhodobě růst 6 – 9 % ročně; úroveň roku 1990 bylo nicméně dosaženo až v r. 2000. Po genocidě byly hlavními tahouny růstu průmysl, obchod a služby. V současné době je to **zemědělský sektor**, který je hlavním odvětvím národního hospodářství (**40 % HDP** a 90 % pracovních sil), a který rostl stabilním tempem 8 %. Obrat v růstu ekonomiky představoval rok 2003 se svým poklesem na úroveň 3 %. Příčiny byly nepříznivé počasí a omezení rozvojové pomoci, kdy si donoři stěžovali na nedodržování podmínek, stanovených pro její poskytování. Situace se však v obou případech zlepšila a v posledních třech letech roste hospodářství meziročním tempem kolem 6%. Země je ovšem silně závislá na **zahraniční pomoci**: polovina výdajů státního rozpočtu je kryta z vnějších zdrojů.

Zemědělství je hlavním odvětvím národního hospodářství. Podílí se cca 40 – 50 % na tvorbě HDP země a **zaměstnává více než 90 % obyvatelstva**, většinou jsou to ovšem **samoživitelé**. Zemědělská půda je však vzhledem k intenzivnímu hospodaření velmi vyčerpaná. Pěstují se banány a brambory, dále kasava, fazole a kukuřice. Přestože výroba již překročila úroveň r. 1994, pokrývá potřeby země pouze ze 4/5 a země je tak závislá na **zahraniční pomoci**. Hlavní vývozním artiklem je čaj (představuje 60 % veškerých příjmů z exportu země), který odsunul donedávna dominantní kávu na druhé místo. Obě komodity jsou pěstovány převážně malovýrobci. Vyvážejí se rovněž řezané květiny. Dřevařský průmysl není rozvinut (dřevo a dřevěné uhlí ovšem představuje pro obyvatelstvo základní zdroj paliva). Rovněž potenciál rybolovu není zatím dostatečně využíván.

Průmyslová výroba se podílí na tvorbě HDP cca deseti procenty (**zaměstnává však pouze 3% obyvatel**). Zahrnuje zejména **zpracování zemědělské produkce**, v menší míře průmysl chemický a textilní a výrobu stavebních materiálů. Z domácích produktů je možno jmenovat krmiva, cukr, usně, tabák a nápoje, dále papírenské výrobky, střešní desky a cihly.

Stavebnictví, po zemědělství druhý nejdůležitější zdroj tvorby HDP, vykazoval v posledním období **vysoké přírůstky**, zejména v hlavním městě Kigali. Většina výkonů představovaly opravy veřejných budov, stavba nových sídel mezinárodních organizací a obytné budovy. Významnou aktivitou do budoucna bude vládní program budování obydlí pro repatriované uprchlíky

Turistický ruch, který byl v minulosti významným zdrojem příjmů, byl pochopitelně ovlivněn negativním obrazem země v zahraničí a nejistou bezpečnostní situací. Přestože je poslední dobou na vzestupu, zdaleka **nedosahuje svého potenciálu**. Zemi ročně navštíví pouze cca 8 000 turistů. Hlavní atrakcí jsou horské gorily.

Rwanda je také členským státem několika **mezinárodních organizací** (OSN, MMF, WTO a Světová banka) a několika regionálních uskupeníh OAU (Organization African Unity), Comesa (Common Market for Eastern and Southern Africa) a EAC (East African Community).

2. PŘÍČINY VZNIKU KONFLIKTU. OKOLNOSTI, KTERÉ VEDLY K VYPUKNUTÍ NÁSILÍ

2.1 Období do konce 19. století

Existuje několik teorií o vzniku Rwandy jako státu. Podle některých autorů se stát začal vytvářet **na konci 13. století**, kdy do oblasti přišly pastevecké **kmeny Tutsiů** a vybudovaly zde království. Jiní jsou názoru, že kmen Tutsiů do oblasti přišel až **16 a 17 století**. Jisté je to, že si početně menšinový Tutsiové velice rychle podmanili ostatní skupiny obyvatelstva - zemědělsky orientované Hutuy a sběrače Twa - Pygmeje.

Obě hlavní skupiny obyvatelstva vždy žili smíšeně, sdílely kulturu i národnost a hovořily stejným jazykem. Napětí mezi těmito skupinami pramenilo především z **postavení Tutsiů** jako feudálů, kteří ovládali zemi a také z **velmi vysoké hustoty zalidnění**, jež později způsobovala řadu problémů kvůli nedostatku půdy. Můžeme ale říci, že v předkoloniální době spolu žily tyto dvě skupiny obyvatelstva **v relativním míru**.

2.2 Období kolonizace území a světových válek

Od roku **1898** bylo území Rwandy okupováno **Němci** a připojeno k tzv. Německé východní Africe. Během první světové války byla země obsazena **Belgií**. V roce 1923 Společnost národů svěřila Rwandu spolu s Burundi jako mandátní území Belgii.

Právě evropští kolonizátoři svým přístupem napomohli k ostřejšímu a intenzivnějšímu štěpení společnosti, protože **začali rozdělovat obyvatelstvo podle ras**. K dělení obou skupin využívali kolonizátoři odlišných fyziologických znaků obou skupin. Tutsiové byli vyšší, štíhlejší a měli více „evropské“ v jejich celkové vzezření (to bylo dáno především jejich světlejší barvou pleti), proto byli považováni za „nadřazenou rasu“.

Díky tomu **Tutsiové získali řadu výsad**, byli častěji dosazováni do úřadů, byl jim umožněn přístup do škol a univerzit. Hutuové tak byli systematicky vyřazováni z politického a veřejného života. Evropští kolonizátoři s sebou přinesli moderní zbraně a také Rwandánům doposud neznámý způsob vedení války. Zavedli zcela nový systém soudnictví, který však na místo zajišťování spravedlnosti posiloval postavení Tutsiů.

Tento přístup o nadřazenosti jedné etnické skupiny nad druhou a další zásahy do veřejného i soukromého života lidí v zemi zcela nesporně ovlivnil další vývoj událostí, když **narušil harmonii soužití** obou skupin obyvatelstva.

2.3 Období dekolonizace

Belgická podpora vlády Tutsiů trvala až do 50. let 19. století. **Po druhé světové válce** v souvislosti s rozvojem pěstování exportních plodin (hlavně káva, bavlník a tabák) se do popředí dostávali bohatí rolníci z utlačovaného kmene **Hutu**. Tato tendence neustále zesilovala, což vedlo k **oslabování moci Tutsiů** a jejich vzrůstajícímu odporu proti koloniálnímu režimu.

První mocenský manifest Hutu, který napadal mocenský monopol feudálních Tutsiů v politické, ekonomické, sociální a kulturní oblasti, se objevil v březnu **1957**. Tento dokument žádal napravení současného stavu.

Na konci 50. let se pod vlivem boje za nezávislost v sousedním Belgickém Kongu začaly formovat **první politické strany**. Hutuské strany požadovaly demokratizaci, afrikanizaci správy a odstranění všech výhod Tutsiů. Tutsiové požadovali především zrušení belgické správy.

Tento požadavek se stal **záminkou pro ozbrojený konflikt** mezi kmenem Hutuů a Tutsiů. Belgická vojska se postavila na stranu Hutuů. Postupně došlo **k likvidaci feudálního systému Tutsiů**, do úřadů byli dosazováni Hutuové z nově se rodící buržoazie. Tato politická změna si vyžádala ztráty na životech, hovoří se o 20 000 až 100 000 mrtvých z kmene Tutsiů.

3. KLÍČOVÉ UDÁLOSTI VE VÝVOJI SPORU OD JEHO VZNIKU DO SOUČASNOSTI (HISTORIE KONFLIKTU)

V roce **1973** dochází ve Rwandě k **vojenskému převratu**, vedeném generálem **Juvénalem Habyarimanou** (Hutu), který se stává prezidentem a zakládá tzv. druhou republiku. Následně jsou zrušeny veškeré politické strany a je zaveden systém vlády jedné strany – **Národní revoluční hnutí pro rozvoj (MRND)**. Habyarimana se snažil dodatečně zlegalizovat svůj politický režim vyhlášením prezidentských voleb v roce 1978, kde byl jediným kandidátem.

Během následujících let uprchl z Rwandy asi milion Tutsijů, a to zejména do Ugandy a Burundi. V roce **1986** v Ugandě vytvořili **Rwandskou vlasteneckou frontu (RPF)**. Jedním z jejích zakladatelů byl i **Paul Kagame**.

3.1 Občanská válka

V říjnu **1990** zahájila **RPF invazi do Rwandy**, obsadila severovýchodní část země a postupovala směrem na hlavní město Kigali. Cílem těchto bojů bylo získání práva na návrat tutsijských uprchlíků do své vlasti, svržení vlády Habyarimana a nastolení demokracie, včetně zamezení korupci a politickému pronásledování. Invaze se však nesetkala s velkým úspěchem. Po úspěšných prvních týdnech ofenzívy jsou jednotky RPF donuceny k ústupu rwandskou armádou za pomoci francouzských, belgických a zairských jednotek. V bojích je zabito přes 100 000 lidí, přes 350 000 je v důsledku konfliktu přesídleno. Mnoho Tutsiů prchá v obavě před odvetnými útoky do Ugandy.

V období 1992-1993 je prezident Habyarimana donucen vzdát se většiny své moci. Je vytvořena nová vláda, ve které se o moc dělí dvě umírněné strany, ale **Komité pro ochranu republiky (CDR)**, extremistická a rasistická strana Hutuů, je z vlády vyloučena. Na to začátkem roku 1993 odpovídají členové této strany zabíjením tutsijských a hutujských politických protivníků v severní Rwandě. Svou činnost obnovuje také RPF. Ještě mnoho Rwandanů je zabito a přes 900 000 je přesídleno. Mnoho uprchlíků odchází do Ugandy a Burundi.

Rwandská vláda a RPF se dohodnou na příměří a OSN posílá do Rwandy misi. **Mírová smlouva** o rozdělení moci je nakonec podepsána v **Arushi** v Tanzánii v červnu roku **1993**.

Mírová smlouva však není dodržována, naopak dochází k silné radikalizaci společnosti, zbrojí se na obou stranách. Mnoho politiků, podporovaných hutujskými extremisty ze severní Rwandy, zamítá možnost sdílení moci s Tutsiji. Pokládají všechny Tutsije za podporovatele RPF. Protitutsiovskou náladu také podporují někteří politikové, radiové stanice a noviny. Vláda začala trénovat a vyzbrojovat mladé hutujské muže a tvořit z nich milice známé jako **Interhamwe**. Milice byly zásobovány zbraněmi z vládní armády, zpočátku používány především pro potlačení odpůrců vládní strany.

3.2 Genocida

6. dubna 1994 je poblíž rwandského hlavního města Kigali **sestřeleno letadlo** rwandského prezidenta **Habyarimany**. Kromě něj při atentátu zahynul i burundský prezident Ntaryamira. Neštěstí nebylo nikdy objasněno, z atentátu je však obviněna RPF.

Tato skutečnost byla využita extrémistickými Hutuy ve Rwandě jako příležitost strhnout na sebe moc a **zaútočit na tutsijské obyvatele a umírněné Hutuje**. 500 000 lidí je během dvou následujících měsíců zavražděno. Rwandané jsou zabíjeni svými sousedy a lidmi, kterým důvěřovali. Další prchají do Burundi, Ugandy a Tanzánie.

Od dubna do července 1994 **přišlo během genocidy o život asi 800 000 osob**. Následující přehled vykresluje události **100 dní rwandské genocidy**:

7. dubna: rwandská armáda a Interahamve započaly se systematickým vražděním Tutsiů a umírněných Hutuů. Při ochraně předsedkyně vlády bylo zabito i deset belgických vojáků spadajících pod UNAMIR. UNAMIR nebyl vzhledem ke svému omezenému mandátu schopen na situaci efektivně odpovědět.

8. dubna: RPF zahájila protiútok za účelem ukončení vraždění a záchrany 600 svých vojáků, kteří byli v souladu s dohodami z Arushy umístěni v Kigali.

9.-10. dubna: Francie, Belgie a Spojené státy evakuovaly své občany z Rwandy.

11. dubna: Podle odhadů byly zavražděny již desetitisíce lidí. Vojáci UNAMIRu hlídali ve škole Don Bosco asi 2000 uprchlíků. Odpoledne jim však bylo nařízeno, aby se stáhli na letiště – většina civilistů pak byla pozabijena.

14. dubna: Belgie stáhla svých 400 vojáků z peacekeepingových sil OSN.

15. dubna: V kostele v Nyarubuye došlo k vyvraždění tisíců Tutsiů.

21. dubna: OSN snížila počet vojáků ve Rwandě o 90 %, na 270. Mrtvých je již téměř 100 000.

30. dubna: OSN přijala rezoluci odsuzující vraždění ve Rwandě, ale vyhýbá se pojmu „genocida“.

3. května: prezident USA Bill Clinton podepisuje PDD 25, které směřuje k omezení vojenského zapojení jednotek USA v mezinárodních peacekeepingových operacích.

13. května: OSN je připravena hlasovat o obnovení původního počtu vojáků v rámci UNAMIR. Na žádost Madeline Albrightové je hlasování odloženo o čtyři dny.

Polovina května: podle odhadů **zemřelo již 500 000 Rwandanů**.

17. května: OSN přijala rezoluci, kde připouští možnost, že mohla být spáchána genocida. Dále bylo odsouhlaseno navýšení počtu vojáků UNAMIRu na 5500.

22. května: RPF získává **kontrolu nad letišťem v Kigali** a kasárnami v Kanombe.

22. června: Rada bezpečnosti OSN schválila rozmístění francouzských jednotek na jihozápadě Rwandy v rámci operace Turquoise. Francie zde měla vytvořit „bezpečnou zónu“, i přesto však vraždění Tutsiů v této oblasti pokračuje.

4. července: RPF ovládla celé Kigali i Butare.

13.-14. července: **masivní uprchlictví** více než 2 000 000 Hutuů způsobuje humanitární krizi. Francie ukončuje svou misi a je nahrazena etiopskými jednotkami.

18. července: RPF vyhláší **oficiální konec války** a jmenuje **Pasteura Bizimungu** novým prezidentem.

Uprchlíci se uchýlili do stejných zemí, kam příslušníci jejich kmene sami donutili před více než třiceti lety uprchnout Tutsie. Při absenci jednotné politické akce mezinárodního společenství a tváří v tvář nemilosrdné manipulaci uprchlíků účastníky bojových akcí stál UNHCR a další humanitární organizace před jedněmi ze svých nejtěžších dilemat.

Přestože v říjnu 1993 došlo k rozmístění jednotek mnohonárodnostních mírových sil OSN (**Pomocná mise OSN ve Rwandě** - UN Assistance Mission to Rwanda, UNAMIR) majících omezený mandát pomáhat stranám při realizaci dohody z Arushi, velká část těchto jednotek se stáhla brzy po propuknutí násilí. Toto **selhání Organizace spojených národů** a mezinárodního společenství při ochraně civilních obyvatel před genocidou vyšetřila a přiznala zpráva OSN zveřejněná v prosinci 1999.

4. CHARAKTERISTIKA STRAN KONFLIKTU

4.1 Národní revoluční hnutí pro rozvoj (MRND¹)

Jejími členy byli převážně Hutuové. Strana byla pod vedením prezidenta Habyarimana (1974-1994). V roce 1991 byla strana přejmenována na MRNDD². Po invazi v roce 1990 začala vydávat časopis Kangura, kde byla později uváděna jména zemřelých Hutuů a Tutsiů.

4.2 Koalice na ochranu republiky (CDR³)

Radikální odnož MRND. Strana vznikla v roce 1992, podporována Hutuy. Během masového násilí v roce 1994 její vrchní složky sehrály hlavní roli v krveprolitích páchaných na Tutsiích.

4.3 Interahamwe

(„Ti, kdo bojují spolu“) Hutuská radikální milice, která se společně s *Impuzamugambi* podílela na vyvražďování Tutsiů. Založena byla v roce 1990 s podporou MRND. V roce 1994 se ozbrojené jednotky hutujské síly „rozplynuly“, aniž by byly oficiálně rozpuštěny, většina z nich uprchla na východ Demokratické republiky Kongo. V čele jednotek Interahamwe stál Robert Kajuga (v roce 1994 zemřel v exilu). Jeho zástupce Georges Rutaganda byl postaven před Mezinárodní soudní tribunál pro Rwandu a v roce 2003 odsouzen na doživotí.

4.4 Impuzamugambi

(„Ti, kdo mají společný cíl.“) Strana byla založena v roce 1992, jejími členy byli opět radikální Hutuové. Oproti Interahamwe nebyla oficiálně přímo napojená na MRND, její slabinou však byla špatná organizovanost strany. Neměla vlastní vedení, ale podléhala CDR. Členové Impuzamugambi se během národních sporů spojili s Interahamwe, jelikož jen tak se mohly obě strany stát silnějšími. Po roce 1994 museli přívrženci strany ze země uprchnout. Za násilí způsobené stranou Impuzamugambi byli odsouzeni vrchní členové CDR Hassan Ngeze a Jean-Bosco Barayagwiza.

4.5 Rwandská vlastenecká fronta (RPF⁴)

Byla vytvořena v roce 1986 tutsijskými uprchlíky v Ugandě. Její snahou nebylo zaujmout negativní stanovisko vůči vládní skupině Hutuů, požadovala jen klidný návrat uprchlíků do země a zahájení demokratizačního procesu. Jedná se o multietnické hnutí vytvářející novou demokratickou Rwandu, jehož politika je osvobozená od etnické konfliktní linie. (Nefunguje jako tutsijská strana, ale jako strana sdružující obě etnika.)

4.6 Ozbrojené síly Rwandy (FAR⁵)

Rwandská armáda měla na první pohled poskytnout potřebnou obranu země proti invazi ze zahraničí, ve skutečnosti však fungovala především jako kontrola vnitřního rozkolu v zemi.

¹ National Revolutionary Movement for Development

² National Republican Movement for Democracy and Development

³ Coalition pour la Défense de la République

⁴ Rwanda Patriotic Front

⁵ Rwanda Armed Forces

5. SÍLY A UDÁLOSTI MIMO REGION, OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ SPORU (GEOPOLITIKA KONFLIKTU)

5.1 Uganda a vytvoření RPF

Za hlavní základnu odporu, proti praktikám Habyarimanaova režimu, lze označit sousední **Ugandu**. Je to poněkud paradoxní, ale stalo se tak i přesto, že zde od samého začátku neměli příliš vhodné podmínky. Podpora místních elit byla nestálá. Jednou se **Tutsiové** těšili plné ochraně, jindy se zase stali terčem násilností, jak ze strany státu, tak i obyčejných Ugandů. Nicméně i přesto vzniká v roce 1979 organizace RRWF (Rwanda Refugee Welfare Foundation) na podporu uprchlíků poškozených násilnostmi. Vzhledem k represím ugandského režimu funguje v utajení a ještě v roce 1983 má pouhých 100 členů. V roce 1987 došlo k přejmenování na **RPF** (Rwandan Patriotic Front) prosazovala umírněnou politiku dělby moci a připustila užití ozbrojené síly pro návrat do vlasti. Jejimi členy byli tutsijští uprchlíci, rwandští emigranti z šedesátých let.

5.2 Ceny kávy

Když na začátku osmdesátých let padly světové ceny čaje a kávy (export kávy klesl z původních 144 milionů dolarů v roce 1985, na pouhých 30 milionů dolarů v roce 1993), byla situace ve Rwandě ještě složitější, a to především pro rostoucí generace mající malou šanci na světlou budoucnost. S **ekonomickou krizí** se ve společnosti rodila první frustrace a nelibost. Občané bez východiska byli daleko snadněji zmanipulovatelní a náchylní věřit v jakoukoliv změnu. Vzhledem k politice Habyarimanaova režimu prosazující zemědělskou soběstačnost země a dramatickému poklesu cen kávy na světových trzích, režim ztrácel významné příjmy a podpora obyvatelstva v důsledku zhoršující se ekonomické situace začala prudce klesat. Hladomor umocňuje současně narůstající nespokojenost. Země se tak ocitají v dlužích. Ve Rwandě dochází v roce 1990 ke snížení ceny kávy téměř o 50 %, vývoz kávy v průběhu let 1990 a 1991 tak klesá zhruba o 39 %. Ve Rwandě dochází v roce 1990 ke snížení ceny kávy téměř o 50 %, vývoz kávy v průběhu let 1990 a 1991 tak klesá zhruba o 39 %.

Tab. 1: Srovnání vývozu kávy ve vybraných zemích v letech 1989–1991.

Země	1989	1990	1991
<i>Burundi</i>	564 121	584 773	687 851
<i>Dem.rep.Kongo</i>	1 995 407	1 838 636	1 417 957
<i>Rwanda</i>	676 700	779 150	473 980
<i>Tanzánie</i>	822 519	1 019 052	871 330
<i>Uganda</i>	2 939 893	2 352 680	2 095 093

Pramen: převzato Dvořáková, Pagáčová, Roupcová, Sudíková, 2008

Tab. 2: Srovnání světových cen kávy ve vybraných zemích (US cents per lb) v prosinci v letech 1989–1991.

Země	prosinec 1989	prosinec 1990	prosinec 1991
<i>Burundi</i>	57,01	61,02	51,08
<i>Rwanda</i>	89,73	47,25	53,54
<i>Tanzánie</i>	38,21	44,84	55,75
<i>Uganda</i>	24,50	69,17	47,16

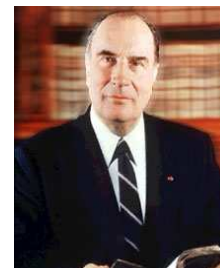
Pramen: www.ico.org

5.3 Úloha Francie

Svoji úlohu sehrály i **geopolitické strategické zájmy** bývalých koloniálních mocností – zejména Francie, která Rwandu vnímala jako hranici svého, frankofonního, vlivu v Africe, čím by se částečně dala vysvětlit **podpora francouzsky hovořících Hutů** oproti anglicky hovořícím Tutsiům. Francouzsko-rwandské vztahy byly tvořeny především silným napojením na Juvenala Habyarimana, tudíž se Francie (sice zastřeně) postavila na stranu **radikálních Hutů** řízených rwandskou vládou. Francie navíc s režimem Habyarimana vojensky spolupracovala

už od sedmdesátých let a přispěla Rwandě *finančními prostředky* na zakoupení zbraní z Egypta. Důvodem bylo: Tutsijové uprchli do Ugandy a po generace zde žijící se totiž z velké části asimilovali a identifikovali s anglo-saskou kulturou. To Francie *nechtěla dopustit*. Velkou roli hrály i osobní vztahy. Prezidenti Habyarimana (Rw) a Mitterand (Fr) byli přátelé a syn francouzské hlavy státu údajně ve Rwandě vlastnil plantáže a pravděpodobně se také angažoval v obchodech se zbraněmi.

Rwandská vyšetřovací komise zveřejnila správu, podle které francouzské politické a **vojenské elity** o genocidě věděli a **podíleli se na výcviku Hutů**. Ať už zodpovědnost Francie byla jakákoliv, podle všeho minimálně mohla přispět k výraznému snížení astronomického počtu obětí.

Tento vztah se samozřejmě projevil i v době, kdy se otázka Rwandy začala objevovat na poli **OSN**. Právě Francie silně podporovala přítomnost mise UNAMIR, nelze v tom však hledat snahu o hledání oboustranného smíru, nýbrž spíše snahu využít jednotky OSN k vlastním účelům, tedy **udržet** Habyarimana u moci. Francie měla také vliv na jiné členy RB. Např. **Velká Británie** se nechávala zcela ovlivňovat francouzskou diplomacií a tehdejší nestálý člen **Džibutsko**, existenčně závislé na francouzské pomoci, si nemohlo dovolit zastávat odlišný názor než jeho hlavní "sponzor". Pomyslným vrcholem francouzské intervence je její přímá vojenská a logistická podpora FAR od samého počátku občanské války. Po květnové rezoluci si však již takovouto jednostrannou podporu nemohla dovolit. Pod mandátem OSN tak v červnu 1994 uskutečnila operaci Tyrkys, jež prokleštila jejím chráněncům cestu do Konga. Ať se tedy na pozici Francie díváme z jakéhokoliv úhlu, vždy je zde patrný zájem na **ochraně Hutů**. V rámci operace „Tyrkys“ vyslala Francie vlastní vojenské jednotky s cílem stabilizovat situaci – v konečném důsledku však jen evakovali zahraniční státní příslušníky a na straně druhé pomáhali vládním milicím zastavovat postup RVF – Francie však oficiálně zapojení svých vojsk na straně rwandské armády nikdy oficiálně nepřiznala.

5.4 Čína a Rusko

Zarážející je i to, že tři ze stálých členů Rady bezpečnosti OSN – Francie, Čína a Rusko se odmítla angažovat ve rwandském konfliktu a označili ho za **vnitřní záležitost Rwandy**, a to i přesto, že jednotky UNAMIR i média podávali zprávy, z kterých se dalo jednoznačně odhalit, že ve Rwandě nešlo jen o vojenský střet dvou opozičně laděných táborů, kde by na obou stranách bojovali vycvičení vojáci, ale že docházelo i k vládou poručených a masovým masakrům civilního obyvatelstva, které poté přerostlo v genocidu obudných rozměrů. Uvedený postoj těchto zemí k otázce řešení rwandského konfliktu vylučoval přijetí zásadnější rezoluce vůči rwandské „dočasné“ vládě, která by umožnila silnější zapojení vojsk OSN do konfliktu.

5.5 OSN

V roce 1993 byly do Rwandy vyslané peacekeepingové jednotky OSN – UNAMIR. 6. dubna 1994 bylo sestřeleno letadlo, ve kterém se nacházel prezident Habyarima. Do dneška není jasné, která skupina stála za atentátem. Každopádně Hutuové ho využili na vystupňování represí a násilí směrem k Tutsiům a umírněným Hutům.

Velitel jednotek UNAMIR generál **Dallaire** už měsíce před vypuknutím genocidy upozorňoval centrálu OSN na hrozící nebezpečí konfliktu a žádal proto posílení jednotek, o změnu taktiky a **silnější mandát** pro ně, který by jim povolil podnikat útočné a průzkumné akce. OSN však vydala jednoznačný příkaz – **nezasahovat**. Nečinnost UNAMIR v podstatě povzbudila extrémisty, kteří si teď byli vědomi že Spojené národy nejsou schopné (ochotné?) efektivně reagovat na vzniklou situaci. Je paradoxní, že i přesto, že UNAMIR měl dostatek příslušníků a i potřebné informace na zastavení genocidy, OSN však opakovaně zdůraznila poslání UNAMIR-u jako mírových sil.

OSN se snažila přistupovat ke konfliktu etnicky neutrálně, rozhodla se nestranit ani jedné ze skupin, a podcenila tak politicky vyhocenou situaci v zemi. Kdyby konflikt Rada bezpečnosti záhy po jeho vypuknutí označila za genocidu, pak by podle Charty OSN jasně vyplynula nutnost ve Rwandě zasáhnout. To se ale nestalo. Ve skutečnosti byla mise UNAMIR vždy o krok zpět za reálným vývojem ve Rwandě.

Nejenže se nepodařilo genocidě zabránit, ale OSN dokonce - tváří v tvář děsivým masakrům civilistů - stáhla většinu vojáků mise operující ve Rwandě a vyklidila tak útočnickům pole. Z morálního hlediska není takové počínání ospravedlnitelné. Slabý mandát pod hlavou VI umožňoval pouze dohlížení na příměří, nikoliv však aktivně jednat. V žádném případě tak nemohli příslušníci mise zabavovat zbraně apod. Problém spočíval také v malém počtu vojáků a jejich nedostatečné výzbroji.

5.6 Uprchlíci

Hutuové začali opouštět Rwandu a utíkali do Zairu, Tanzánie, Ugandy a v menší míře do Burundi. Takto odešlo možná až 2 mil. lidí a stali se tak po Afgáncích druhou nejpočetnější skupinou uprchlíků mimo svoji vlast. Do Rwandy

se ale vrátilo až 1 mil. **tutsijských** uprchlíků z ciziny. Zdálo se, že tento stav, kdy kolem 2 mil. **hutuských** uprchlíků bylo v táborech, především v *Zairu* a *Tanzánii*, bude trvat mnoho let a nikdo nevěděl jak ho vyřešit. Řada uprchlíků odešla do Zairu, kde měli podporu místních složek RPF připravujících se na intervenční zásah. Veškerý teror se odehrával před zraky vojáků Pomocné mise Spojených národů pro Rwandu (UNAMIR).

Úměrně tomu, jak postupovala vojska RPF, mnoho obyčejných Hutů, příslušníků FAR a milic uprchlo za hranice země, především pak do **Konga**. Zde se jejich síly znovu seskupily a začaly organizovat znovudobytí Rwandy, přičemž rozsáhlé uprchlické tábory sloužily jako zázemí a zároveň tvořily významný rekrutační potenciál. Rwandská vláda o jejich záměrech věděla a rozhodla se pro preventivní útok. Bez prostředníka byl ale takovýto krok riskantní. Rwandská armáda se tedy spojila s konžským rebelem Kabilou, jež stál v čele AFDL⁶ a roku 1996 podnikla útok na konžské utečenecké tábory. Tato aliance nakonec uspěla a Kabila se ujal vlády. Brzy se mu však přítomnost cizích vojsk na jeho území stala nepohodlnou a požádal je, aby odešly. Mnoho jednotek ale zůstalo a začala tak tzv. druhá konžská válka. Podstatné je, že se do konfliktu zapojila celá řada států jako **Angola, Namibie, ČAD, Zimbabwe, Rwanda, Burundi** a **Uganda**, což vedlo k *destabilizaci nejen Konga*, ale i celého regionu. Prakticky do dnes zůstávají na území Konga hutuské jednotky představující pro Rwandu nemalou hrozbu.

5.7 USA

Po událostech v **Somálsku** totiž bylo přijato Prezidentské rozhodnutí prezidenta Clintona, jež zásadním způsobem upravilo zahraniční politiku USA. Šlo o výrazné limitování⁷ americké podpory peacekeepingových misí. Spojené státy o masakrech ve Rwandě věděly. Ovšem po zkušenostech ze Somálska se již nehodlaly plést do záležitostí Afrických států. USA skutečně neměly ve Rwandě žádné politické ani ekonomické zájmy. USA ale nechtěly pouze zamezit vlastnímu zásahu, nýbrž i **zásahu OSN**, protože, když zde nebude žádná peacekeepingová operace, nebude ani potřeba podpora od USA. Proto odmítaly použít *slovo genocida*, a to přesto, že řada jejich zpravodajů toto slovo použila už dávno. Místo něj používaly slovo **občanská válka**. Dokonce i americký velvyslanec v Kigali označil situaci ve Rwandě za "pokračování občanské války, která zemi sužuje od roku 1990". Vyhýbání se slovu genocida totiž znamená **vyhýbání se intervenci**. USA tak přiznaly, že jde o genocidu dva měsíce po jejím vypuknutí a týden po té, co tak učinil generální tajemník OSN. Je pravdou, že se pak **americká finanční a materiální pomoc** stala velice významnou, zvláště pak v uprchlických táborech v okolních zemích, ovšem po celou dobu trvání genocidy se jí nijak nesnažila zabránit. Až čtyři roky po skončení občanské války prezident Clinton navštívil Rwandu a jménem amerického lidu se omluvil za to, že USA nereagovaly dostatečně rychle.

⁶ Alliance des Forces Democratiques pour la Liberation du Congo-Zaire

⁷ Proto, aby USA mohly zasáhnout na území jiného státu, musely existovat národní zájmy, tedy zájmy USA v dané zemi, zásah musel být schválen Kongresem, musely být k dispozici patřičné finanční zdroje a muselo být stanoveno konkrétní datum stažení jednotek z oblasti.

6. PŘEHLED DOSAVADNÍCH STRATEGIÍ ŘEŠENÍ KONFLIKTU (MÍROVÝCH I NÁSILNÝCH) A JEJICH VÝSLEDKY

6.1 Mírová jednání po občanské válce (dohoda v Arushe)

V roce 1990 vypukla v zemi občanská válka, která skončila až příměřím mezi RPF a vládními armádními složkami uzavřeným v červenci 1992. V srpnu roku 1992 byla zahájena mírová jednání, avšak kvůli rozdílným názorům na poválečnou situaci byly závěrečné dohody podepsány až v létě 1993 v Arushe, v Tanzánii.

Strany se v nich zavázaly vytvořit *právní stát s respektem k lidským právům*. Došlo také k *omezení prezidentovy moci*, jež byla částečně přenesena na vládu, kde měla být zastoupena i RPF a další opoziční strany. Po podpisu dohod z Arushy se signatáři obrátili na OSN s žádostí o rozmístění neutrální, vojenské, monitorovací síly, jež by zajistila spravedlivé plnění dohod. OSN, resp. Rada bezpečnosti, s tímto požadavkem vyslovila souhlas a rezolucí č.872 z 5.října 1993 vytvořila speciální peacekeepingovou misi – UNAMIR.

Nakonec OSN projevila malý zájem o dění ve Rwandě. Do konce roku 1993 se žádné výrazné změny neprojeví, což přirozeně zvyšovalo napětí v zemi a další boje byly nevyhnutelné. Tímto Mezinárodní společenství přispělo k tomu, že se implementaci mírové dohody z Arushe nikdy nepodařilo dokončit a přechodná vláda nebyla ustanovena.

Po zjištění nezájmu ze strany mezinárodního společenství se vojenský oddíl RPF vypravil, aby násilí zastavil sám. 4.července 1994 získala RPF plnou moc nad hlavním městem a o 14 dní později byla zastavena genocida obyvatelstva v celé zemi a vytvořena nová multietnická vláda, která přislíbila bezpečný návrat všem uprchlíkům.

6.2 Reakce mezinárodního společenství na válku ve Rwandě

Po odchodu Belgičanů ze země se ocitla Rwanda mimo centrum zájmů mezinárodního společenství. I když jí byla poskytována *finanční pomoc pro humanitární účely*, tyto zdroje byly často využívány pro nákup nových zbraní a na výcvik vojáků, aniž by tomu byla, ze strany mezinárodního společenství, věnována větší pozornost.

Již v roce 1992 se začaly objevovat první hodnověrné důkazy, které naznačovaly možnost vypuknutí etnické čistky, avšak byly systematicky ignorovány. Ani následným - ještě naléhavějším - varováním ze začátku roku 1994 nebyla věnována dostatečná pozornost. Další zprávy hovořily o připravovaném útoku na belgické vojáky UNAMIRu a generál Dallaire přímo poukazoval na kampaň Hutuů na celkové vyhlazení Tutsiů. Ani po vypuknutí samotné genocidy se situace na mezinárodním poli radikálně nezměnila. **Státy nebyly ochotny se ve Rwandě více angažovat**, což ovlivnilo nejen rozhodovací proces v Radě bezpečnosti OSN, ale i následná vyjednávání o vyslání národních kontingentů do Rwandy.

6.3 OSN a její působení ve Rwandě

Počátek působení OSN v regionu se datuje k 22. červnu 1993, kdy byla rezolucí č. 846 schválena mise UNOMUR. Jejím primárním zaměřením tehdy bylo monitorování

ugandsko-rwandských hranic za účelem zamezení dodávek zbraní do Rwandy. Podstatnější je však schválení rezoluce č. 872 **5.října 1993**, která uvedla v život misi **UNAMIR** (a to na dobu určitou - **6 měsíců**) s cílem monitorovat bezpečnostní situaci v zemi (to až do doby zvolení nové vlády), dodržovat příměří ustanovené dohodami z Arushy a dohlížet na **návrat uprchlíků** do země a dále také **asistovat při koordinaci humanitární pomoci**. Misi tak byly svěřeny zejména diplomatické, politické a pozorovací funkce.

UNAMIR se však od samého počátku potýkala s celou řadou problémů, především s nedostatkem materiálních, finančních a lidských zdrojů.

Již během sjednávání mírových smluv byla některá **ustanovení zpochybňována** a následně odvolávána, na což OSN **nijak nereagovala**. Dále **slabý mandát** umožňoval pouze **dohlížení na příměří** (neintervenoval tedy ve prospěch žádné ze stran) nikoliv však aktivně jednat. Jeho členové byli oprávněni použít zbraně a obecně násilí jen v případě nutné obrany. V žádném případě tak nemohli příslušníci mise zabavovat zbraně apod. Problém spočíval také v **malém počtu vojáků** a jejich **nedostatečné výzbroji**. Celkem mise UNAMIR čítala **2 500 lidí** (požadováno bylo 5 000 vojáků). Navíc všichni její členové ze zúčastněných zemí, Belgie, Bangladéše, Ghany a Tuniska, disponovali pouze lehkou výzbrojí a někteří, např. ghanské modré přilby, přijeli bez jediného bojového vozidla.

Následná genocida v roce 1994 se odehrála v přítomnosti vojáků OSN, kteří nemohli dělat nic jiného než přihlížet vyvražďování. Na naléhání velitele mise UNAMIR, kanadského generála Romeo A. Dallaira, požadovala Rada bezpečnosti OSN již počátkem roku 1994 urychlené vyslání dalších 5000 Modrých přileb k posílení stávající mise. Přestože tehdy devatenáct členských států oficiálně přislíbilo poskytnutí více než 31 000 vojáků, trvalo dalších šest měsíců, než se podařilo oněch 5000 vojáků vůbec shromáždit. Přítomní vojáci se zatím v rámci svých omezených možností snažili o příměří a ukončení krveprolití, avšak byli v podstatě bezmocní. Navíc došlo také k útokům na samotné vojáky OSN, kteří se snažili zachránit alespoň některé civilisty.

Po vypuknutí genocidy a zabití deseti belgických vojáků se Belgie, jakožto pátá UNAMIR, rozhodla stáhnout své zastoupení, čímž **misi oslabila**. Na základě rezoluce č. 912 z **21. dubna 1994** se dále Rada bezpečnosti rozhodla **snížit vojenské zastoupení mise** na pouhých **270 mužů**. Proč ale OSN činila takové kroky, když ve Rwandě zrovna probíhala genocida? Za prvé je nutné zmínit špatnou informovanost, kdy od různých zdrojů plynuly rozporuplné zprávy. Rozhodování RB také mlžily názory a informace Rwandy, jež byla tehdy nestálým členem RB a jež se skládala z hutuských zástupců. Za druhé je tu nezájem světových mocností jako USA, Čína či VB o daný region či naopak jejich přílišný zájem (Fr), z čehož plynuly jejich snahy o ovlivnění RB. A za třetí, vyhýbavé stanovisko k označení situace ve Rwandě za genocidu, protože na základě Konvence o předcházení a trestání zločinu genocidy je povinností státu proti takovému jednání zakročit.

Až po kritice OSN ze strany mezinárodních médií byla vydána **17. května 1994** rezoluce č. 918, která mj. zvýšila počet členů UNAMIR na **5 500**, posílila jejich mandát a uvalila na Rwandu **zbrojní embargo**. 31. května pak generální tajemník OSN vydal oficiální zprávu, v níž označuje masakry ve Rwandě za **genocidu**. Mezitím však převzala kontrolu nad celým územím RPF a vytvořila novou vládu.

V roce 1994 byl založen Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu na neutrálním území – ve městě Arusha v Tanzánii. OSN tímto reagovala na násilí, které vzniklo v období genocidy a cílem bylo vyšetřit porušování lidských práv ve Rwandě a v sousedních zemích a potrestat viníky celé této události.

V následujících měsících mise UNAMIR pokračovala ve svém úsilí o zabezpečení míru a bezpečnosti, pomáhala s distribucí humanitární pomoci a s odminováním oblasti. Nicméně rwandská vláda počátkem roku 1996 požádala o ukončení mise, jelikož prý nesplnila své základní cíle. A protože bez souhlasu místní vlády nemůže žádná mise OSN

fungovat, byla Rada bezpečnosti nucena misi UNAMIR ukončit a v březnu roku 1996 se vojáci OSN ze země stáhli. Fungování mise stálo OSN 453,9 miliónu dolarů a o život během ní přišlo 27 Modrých přileb.

Stručně lze o působení OSN ve Rwandě konstatovat následující. OSN měla mírovou misi v zemi, kde nebyl žádný mír, na který by bylo třeba dohlížet, přičemž od svého počátku se jednalo o misi založenou na slabě vyzbrojených jednotkách převážně z rozvojových zemí, které postrádaly jak politickou, tak finanční podporu světových mocností a stálých členů RB OSN. Mise OSN ve Rwandě byla jedním z jejich největších neúspěchů. Přímo před očima vojáků účastnících se mise bylo zabito více než půl miliónu lidí i když o plánované genocidě byly soustavně podávány důkazy již několik měsíců před jejím vypuknutím.

7. SEZNAM OTÁZEK (SPORNÝCH BODŮ), KTERÉ BRÁNÍ VYŘEŠENÍ SPORU A NÁVRH STRATEGIE VEDOUcí K VYŘEŠENí KONFLIKTU

Vzhledem ke skutečnosti, kdy k ukončení konfliktu ve Rwandě došlo před patnácti lety, stanovit seznam otázek sporných bodů je složité resp. nemožné. Proto bychom rády zhodnotily současnou situaci a výsledky válečného konfliktu a genocidy a zda-li se můžeme obávat podobného vývoje v budoucnosti.

Dnes je na území Rwandy ustavena stabilita a relativní mír. Na základě **voleb** z podzimu 2008, které jsou brány za výchozí bod procesu demokratizace v zemi, a jejichž volební účast byla vysoká, řada Hutuů hlasovala pro tutsijské strany, což lze považovat za prvek toho, že etnické rozdělení v zemi po konfliktu nepřetrvalo. Vysoký **počet žen** v politice je mimo jiné výsledkem disproporce pohlaví v zemi po genocidě v roce 1994. Podle volební komise tvoří ženy nyní 55 procent voličů. Zároveň však ženy mají podíl na moci zajištěn v ústavě.

Přestože se Rwandě v současnosti daří po ekonomické stránce, kdy země zprivatizovala klíčový průmysl a s velkou mezinárodní pomocí reorganizuje svou infrastrukturu, **rozdíly** mezi chudou a bohatou částí obyvatelstva se začínají zvětšovat. Pro stabilitu nového systému to nevěští nic dobrého. Produkce čaje a kávy se vrátila na úroveň, jaká byla před genocidou, a **hrubý domácí produkt vzrostl na dvojnásobek**, tedy na 1,7 miliardy USD ročně (informace z roku 2005).

Společnost ve Rwandě je většinou negramotná, což zvyšuje její příklon k politické manipulaci. Nevzdělané obyvatelstvo zmitáno v chudobě bude hledat alternativní vedení svého státu.

Základní otázku, kterou jsme si položily tedy je: Byl konflikt primárně způsoben etnickým štěpením v zemi a narůstající nenávisť mezi Tutsiji a Hutuy? Pakliže ano, mohla by se historie opakovat? Podle našeho názoru nelze vnitrostátního konfliktu považovat jakési „vždy přítomné“ etnické pnutí mezi Hutuy a Tutsii, protože takové pnutí nikdy samovolně nevzniklo a neexistovalo. O vývoj v zemi se postaraly třetí strany. Ať už to byla **koloniální** Belgie, nebo autoritářské režimy prezidentů G. Kayibandy a J. Habyarimana. Byly to právě prohlubující se **politické a ekonomické rozdíly**, které destabilizovaly situaci v zemi, a které dohnaly rwandské vůdce k radikálnímu řešení – využít pro upevnění své moci frustrovanou společnost. Etnické rozdělení ve Rwandě, které se často považuje za zásadní důvod genocidy v roce 1994, bylo vykonstruováno uměle. Dokládá to nejen historické postavení obou etnik v zemi společně žijících po mnoho staletí, ale také situace, která panuje ve Rwandě nyní. V budoucnu se můžeme obávat prohlubování rozdílů mezi chudou a bohatou částí obyvatelstva, protože pak by demokratický režim (který je zatím dostatečně silný) a potažmo i stát mohl podporovat a oslabovat rozkol ve společnosti.

V souvislosti s vyřešením konfliktu nás napadá základní otázka: Nemohla OSN genocidě zabránit? I přesto, že jsme načetly obrovské množství textu je dosti obtížné na tuto otázku odpovědět. Hlavně proto, že dnes hledáme viníka, protože víme jak to všechno hrůzostrašně dopadlo, známe postupný průběh událostí. Nicméně faktem je, že OSN získala celou řadu **varování**, které *ignorovala*. Pokud se zamyslíme, sebemenší náznak poukazující na možnost masového vraždění a zločiny proti lidskosti, které jsou tím největším zvěrstvem, které lidstvo může napáchat, neměla být opomenuta a měla ji být věnována daleko větší pozornost. Měly být „za včas“ hledány další důkazy a celé dění mělo být lépe analyzováno s přihlédnutím ke všem možnostem vývoje situace.

Hledat v historii ten správný okamžik, kdy měla OSN zasáhnout je vcelku složité, ale začátek 90. let byl pro následný konflikt rozhodný. V této chvíli se však jednalo o čistě **vnitrostátní konflikt** a mezinárodní aktéři do něj nemohli aktivně zasáhnout bez žádosti rwandské vlády, jelikož by tím porušili normy mezinárodního práva – např. zákaz vměšování se do vnitřních záležitostí jiného státu. **Mohli** však (v souladu s mezinárodním právem) přijmout určitá **opatření**, např. zbrojní embargo, omezit finanční pomoc, či činit na válčící strany války diplomatický nátlak, který by mohl vést k urovnání stavu nebo aspoň ke zmírněné napětí v zemi. Mezinárodní společenství mělo těžkou volbu: proti sobě stál humanismus a chladnokrevný realismus bránící národní zájmy států. Aktéři bohužel v tomto testu žalostně selhali.

Podle článku z října 2008 (Aktuálně.cz) se Rwanda snaží **vymanit z francouzského vlivu** a chce se stát členem britského společenství Commonwealth. Odklon od francouzštiny je pokračováním rozkolu mezi Rwandou a Francií, který odstartovala francouzská podpora režimu Hutů v první polovině devadesátých let. Otázkou je, zda tento počín pomůže Rwandě zapomenout na události a vzchopit se a jít dál. Je nutné si uvědomit, že zájem o angličtinu mají zjm. Tutsijové, majoritní Hutuové chtějí francouzštinu. Dnes je oficiálním jazykem francouzština i angličtina, ale nepodporují se touto jazykovou distanciací od frankofonního vlivu spíše Tutsijové? Nedochozí k prosazování zájmů jedněch na úkor druhých?

Pokud jde o rozdělení moci, patnáct let od ukončení genocidy **kontrolují vládu, hospodářství a armádu takřka úplně Tutsiové**. První prezidentské volby po genocidě vyhrál Paul Kagame, zástupce Tutsiů. Klíčovým nařízením vlády byl **zákaz dělit obyvatele** podle etnického klíče na Tutsie a Hutuy, všichni obyvatelé jsou nyní považováni prostě za Rwandany. Je ale zřejmé, že více než deset let po genocidě obyvatelé Rwandy nezapomněli na krutosti, které se odehrály, a národnostní napětí je tu stále přítomné.

8. ZDROJE

Knihy a časopisy:

KUČERA, M.: *Občanská válka a genocida ve Rwandě*. Bakalářská práce, FSS, MU Brno, 2008.

MAŤAŠEJE, N.: *Vnitrostátní konflikt ve Rwandě a jeho primární příčiny*. Bakalářská práce, FSS, MU Brno, 2007.

URBANOVÁ, M.: *Konflikt ve Rwandě a následná mezinárodní odpověď*. Bakalářská práce, FSS, MU Brno, 2007.

URBANOVÁ, M.: *Mohla OSN zabránit genocidě ve Rwandě? Otázka její mezinárodní odpovědnosti*. Diplomová práce, FSS, MU Brno, 2008.

Elektronické zdroje:

Rwanda volí parlament. Výsledky jsou předem jasné [ONLINE]. Aktuálně.cz, Praha, 15.9. 2008. <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=616563>>.

Rwanda už nechce vyučování ve francouzštině [ONLINE]. Aktuálně.cz, Praha, 14.10. 2008. <<http://www.novinky.cz/zahranicni/151933-rwanda-uz-nechce-vyucovani-ve-francouzstine.html>>.

Rwanda – Ekonomická charakteristika země [ONLINE]. Businessinfo, MZV, 2006. <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rwanda-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001474/>>.

Seznam zemí podle celkové porodnosti [ONLINE]. Svět dnes, Praha, 2008. <<http://www.svetdnes.cz/zebricek/celkova-porodnost.html>>.